

Tarih ve GÜNCE

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi
Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic
Sayı: 17 (2025/Yaz), ss. 81-100.

Geliş Tarihi: 7 Haziran 2025

Kabul Tarihi: 15 Temmuz 2025

Araştırma Makalesi/Research Article*

Cumhuriyetin İlk Yıllarında İzmit'te At Yarışları (1931-1939)

İzel ÇETİNKAYA**

Öz

At, Türk kültüründe hem bir ulaşım aracı hem de savaş ve eğlence unsuru olarak büyük değer görmüştür. Osmanlı'da başlayan programlı at yarışları, Cumhuriyet Dönemi'nde Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'nin kurulmasıyla kurumsallaşmıştır. İzmit'te at yarışları ilk olarak 1927'de başlatılmış, 1931'den itibaren düzenli ve organize hale gelmiştir. Yarışların başlıca düzenlendiği alan Tayyare Meydanı olmuştur. Yarışlar, zamanla halktan ve çevre illerden geniş katılım almış; at yetiştiriciliği de gelişmiştir. Ancak maddi kaynakların yetersizliği, ikramiyelerin azalmasına ve organizasyonların sürekliliğini sürdürememesine neden olmuştur. Yarışlar, yerel yöneticilerin ve Halkevi'nin desteğiyle sürdürülmüş, ancak İzmit'te bir hipodromun bulunmayışı, organizasyonları zorlaştırmıştır. 1939'da Halkevi'nin düzenlediği son yarışla bu etkinlikler sona ermiş, modern hipodromun yapımına ise ancak 1995'te başlanabilmektedir. Bu çalışma, Türklerin tarih boyunca atla kurduğu güçlü ilişkiyi ve bu ilişkinin Cumhuriyet Dönemi'ndeki at yarışlarına yansımaları, özellikle 1931-1939 yılları arasında İzmit'te düzenlenen yarışlar üzerinden incelemektedir. Böylece at yarışlarının hem kültürel miras hem de spor etkinliği olarak İzmit'teki gelişimini tarihsel belgelerle gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: İzmit, Erken Cumhuriyet, Spor Tarihi, Atlı Sporlar, Halkevi

---

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Uzman, izel.cetinkaya@gmail.com, Orcid: 0000-0002-8868-9556.

Horse Races in İzmit in the Early Years of the Republic (1931-1939)

Abstract

Horses have been highly valued in Turkish culture, both as a means of transportation and as an element of war and entertainment. Scheduled horse races, which began in the Ottoman Empire, were institutionalized with the establishment of the Supreme Racing and Breeding Council during the Republican Era. Horse racing in İzmit first began in 1927 and became organized and organized from 1931 onwards. The primary venue for the races became Tayyare Square. Over time, the races attracted widespread participation from the public and surrounding provinces, and horse breeding also flourished. However, insufficient financial resources led to a decline in prize money and the inability to maintain the continuity of the events. The races continued with the support of local administrators and the Community Center, but the lack of a hippodrome in İzmit made organizing them difficult. These events ended with the last race organized by the Community Center in 1939, and construction of the modern hippodrome only began in 1995. This study examines the strong relationship Turks have established with horses throughout history and its reflection on horse racing during the Republican Era, particularly through races held in İzmit between 1931 and 1939. Thus, it demonstrates the development of horse racing in İzmit as both a cultural heritage and a sporting event through historical documentation.

Keywords: İzmit, Early Republican Period, History of Sports, Equestrian Sports, People's House

Giriş

Dünya tarihinin en önemli gelişmelerinden biri olan atın ehlileştirilmesi ile insan hız kavramının önemini idrak etmeye başlayarak, geniş coğrafyalara yayılan hakimiyetini güçlendirmeyi başarmıştır.¹ Atın hangi millet tarafından ehlileştirildiği tartışmaları, günümüze kadar devam etmesine rağmen yaygın bir görüş olarak bunun Türkler tarafından gerçekleştirildiği kabul edilmektedir. İlk Türklere ait arkeolojik kalıntılarda at ve koyun kemiklerine rastlanması, Türk kökenli halklarla bu hayvanlar arasında önemli bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Bu arkeolojik kalıntılardan elde edilen bilgiler, atın ehlileştirilip binek hayvanı olarak kullanılmasının Ural Dağları ile Altay Dağları'nın

¹ İbrahim Kafesoğlu, "At" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:4, İstanbul, 1991, 26.

arasındaki bölgede ortaya çıktığını işaret etmektedir.² Tarihte at en çok Türk milleti tarafından benimsenmişken aynı zamanda Türkler atın hızından, gücünden, etinden ve sütünden yararlanarak hem siyasi hem de iktisadi gelişimlerini sağlamışlardır.³ Türkler sürüler halinde at yetiştirip, yetiştirdikleri bu hayvandan besin kaynağı olarak yararlanmış ve atlarını başka ülkelere ihraç ederek bundan önemli kazançlar elde etmişlerdir.⁴ At, değerli bir maddi varlık olarak görüldüğü için kimi zaman ihracının yasaklanması dahi söz konusu olmuştur. Eski Türkler için at, aynı zamanda bir kurban hayvanı olarak da kullanılmıştır. Bir Türk savaşçısına yol arkadaşlığı etmesi dolayısıyla çoğu zaman sahibinin ölümüyle birlikte atı da kurban edilerek onun yanında defnedilmiştir. Hiç şüphesiz bu gelenek Türklerde ata atfedilen kutsiyetle ilgilidir.⁵

İnsanın attan faydalanabilmesi için zamanla bazı aletlere ihtiyaç duyulmuş ve bunun sonucunda *üzengi*⁶ ve *gem*⁷ gibi aletler ortaya çıkmıştır. Bu aletlerin icadı ile insanın at üzerindeki hakimiyeti kolaylaşmıştır.⁸ Üzengi sayesinde ata binen kişi, atını daha iyi idare edip daha hızlı kullanabilmiş, bu sayede daha kısa sürede daha uzun mesafelere gitme imkânı bulmuştur. Bir başka görüşe göre ise üzengi, ata hâkim olmak için değil biniş aşamasında atın üzerine daha kolay çıkmak için bulunmuştur.⁹ Üzenginin hangi millet tarafından icat edilip ilk nerede kullanıldığı konusundaki bilgiler arkeolojik kalıntılar sonucunda tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre üzengi, milattan önceki yüzyılların sonlarında İç Asya bozkırlarındaki Türkler tarafından icat edilmiştir.¹⁰

Eski Türklerde at, aynı zamanda bir eğlence aracı olarak kullanılmıştır. Bozkırda yetişen Türk insanı sürekli bir savaş hazırlığında olduğu için ata binmek, ok atmak gibi faaliyetlerle hemen hemen her gün ilgilenmiştir. Ayrıca bazı dönemlerde at yarışları, cirit, çevgan gibi organizasyonlar düzenlemişlerdir. Eski Türklerin, nisan ve mayıs ayları geldiğinde ilk gök gürlemesiyle başlayan Bahar bayramlarında bir eğlence olarak at yarışları düzenledikleri

² Ahmet Taşağıl, "İslam Öncesi Türklerde Atlı Hayat", *Z Dergisi*, Sayı 3, (2018): 135.

³ Kafesoğlu, "At", 27.

⁴ Osman Fikri Sertkaya, "Eski Türk Kültüründe At", *Türk Kültüründe Çağdaş At ve Atçılık* (Türkiye Jokey Kulübü Yayınları, 1995), 26.

⁵ Taşağıl, "İslam Öncesi Türklerde Atlı Hayat", 135.

⁶ Eyerin iki yanına asılı ayağa destek sağlayan malzeme.

⁷ Atı yönlendirmek için ağzına takılan metal parça.

⁸ Kafesoğlu, "At", 27.

⁹ Kudret Emiroğlu ve Ahmet Yüksel, *Yoldaşımız At* (Yapı Kredi Yayınları, 2002), 81.

¹⁰ Şinasi Tekin, *İştikakçının Köşesi Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler* (Dergâh Yayınları, 2016), 68.

görülmektedir.¹¹ At yarışları, modern bir spor olarak değerlendirilmesine karşın eski Türklerin de bazı zamanlarda bu yarışlardan düzenledikleri görülmektedir.

Eski dönemlerde Türkler tarafından ata verilen değer Selçuklu Devleti ve ardından Osmanlı Devleti dönemlerinde de devam ettirilmiştir. Dünya tarihinde kendisine önemli yer bulmuş olan atın İslam dünyasında da önemli bir yeri vardır. İslamiyet'in yayılması, Anadolu'nun fethedilmesi ve bu iki büyük devletin kurulmasında atlı birliklere sahip olmalarının etkisi büyüktür.¹² Selçuklu Devleti'nin daha önce Müslümanlara ait olan bölgeleri sınırlarına katarak, geniş bir coğrafyaya yayılmaları ve ellerindeki toprakları Haçlı ordularına karşı korumayı başarmaları, büyük bir atlı asker gücüne sahip olmaları sayesinde olmuştur.¹³ Osmanlı Devleti'nde ise at bir savaş aracı olmasının yanında taşımacılık ve haberleşme amacıyla da kullanılmıştır.¹⁴ Örneğin Osmanlı'nın klasik döneminde asker, malzeme ve hayvan taşımak için at gemileri inşa edilmiştir.¹⁵ Osmanlılarda at neslini korumak ve cins atları yetiştirmek için çiftlikler kurulmuştur. Saray içinde de atların bakımını üstlenecek kurumlar oluşturulmuş ve bazı kişiler at yetiştirmekle görevlendirilmiştir. Ata bu şekilde değer veren Osmanlı padişahları biniciliğe de önem vererek binicilik yapan kişileri desteklemişlerdir¹⁶. Türk şehirlerinde yarışların yapılması ve atlı oyunların oynanması için bir at sahası bulunması, Osmanlı Devleti'ne de sirayet etmiştir. Osmanlı Devleti'nin ikinci padişahı Orhan Bey, 1326 yılında Bursa'yı fethettiğinde ilk iş olarak, günümüzde Balıklı Köyü ile Atçılar Meydanı arasındaki geniş araziye koşu yeri olarak ayırmıştır.¹⁷ Aynı şekilde Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden sonra Bizans Devleti'nden kalan hipodromun tamir edilmesini sağlamış ve burayı at yarışlarının yapılacağı, cirit oyununun oynanacağı bir spor alanı olarak faaliyete geçirmiştir. Bu spor alanı bu sebeple At Meydanı olarak ün kazanmıştır.¹⁸

¹¹ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü* (Ötüken Yayınları, 2012), 276.

¹² Yusuf Halaçoğlu, "At", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt:4, İstanbul, 1991, 28.

¹³ Tuğşad Ata Türkmen, *Metehan'dan Alp Arslan'a Türklerde At "Selçuklularda At ve Atçılık Kültürü"* (Zengin Yayınları, 2016), 67.

¹⁴ Halaçoğlu, "At", 30

¹⁵ Güler Yazıcı, "Osmanlı Deniz Nakliyatında At Gemileri", *At Kitabı*, ed. Emine Gürsoy Naskali (Kitabevi Yayınları, 2017), 45.

¹⁶ Halaçoğlu, "At", 30.

¹⁷ Eser Tutel, *At Yarışları ve Atlı Sporlar* (İletişim Yayınları, 1998), 54.

¹⁸ Halaçoğlu, "At", 30.

Osmanlı Devleti’nde At Yarışlarının Başlaması

Dünyada at yarışları sporunun gelişimine baktığımızda, bugünkü anlamda ilk yarışların yapıldığı yer olarak karşımıza İngiltere çıkmaktadır. İngiltere’de yarışlar ilk kez Aslan Yürekli Richard olarak bilinen İngiltere kralı I. Richard tarafından düzenlenmiştir.¹⁹ İngilizler at sporunu öylesine benimsemişler ki dünyaca ünlü olan “Derby” yarışları ile diğer ülkelere örnek olmuşlardır. Türkler de atalarından miras olarak aldıkları at sevgisi ve at sporuna her zaman önem vermiştir. Ancak bunun programlı bir yarış olarak yapılması fikri 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti’nde ilk programlı at yarışları, 23 Eylül 1856 tarihinde yapılmıştır. Bu yarışların yapıldığı yer, Osmanlı’nın kozmopolit özellikli şehirlerinden biri olan İzmir’dir. İzmir’de düzenlenen at yarışları ilk başlarda belli bir programa bağlı olarak değil, genellikle eğlence amacıyla boş arazilerde yapılmıştır. Yarışların yapılması için kullanılan boş arazilerin Buca ve Bornova gibi yabancıların çoğunlukta olduğu yerlerde olduğu görülmektedir. İzmir’in bu özelliği Avrupalı yaşam tarzı ile bütünleşip bazı modern etkinliklerin ilk kez bu şehirde ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştı.²⁰ İlk olarak birkaç at sever tarafından düzenlenen at yarışları, daha sonra halkın ilgisini kazanmasının ardından bu şehirde önemli bir gelişim göstermiştir. İzmir’de yapılan at yarışlarını düzenleyenler bölgede yaşayan Levanten aileleridir. Patterson, Alyoti ve Rees aileleri ile o dönem Levantenlerle iyi dostluk ilişkileri kurmuş olan Evliyazade Refik Bey’in bir yarış kulübü kurmak için çalışmalarına başlamasıyla İzmir’de Smyrna Races Club ortaya çıkmıştır.²¹ Smyrna Races Club, Osmanlı sınırları içerisinde kurulmuş olan ilk at yarış kulübüdür. O dönem İzmir’de düzenlenen yarışların organizatörlüğünü yeni kurulan bu kulüp üstlenmiştir. İzmir’de Smyrna Races Club’ın düzenlediği yarışlar yaklaşık Birinci Dünya Savaşı’na kadar devam etmiştir. Savaş döneminde İzmir’de düzenlenen spor etkinliklerine baktığımızda at yarışları az da olsa bir süre daha devam etmiştir. Dönemin İzmir Valisi Rahmi Bey’in at yarışlarını teşvikiyle en iyi cins atların katıldığı bazı yarışlar düzenlenebilmiştir.²² Ancak savaşlar sebebiyle gelen yıkım, halkın böyle eğlencelere zaman ayırmasını zorlaştırmış ve yarışlar bu dönemde önemini kaybetmiştir. Böylece Türk yarışçılığının bu ilk dönemi ne yazık ki kısa ömürlü olmuştur. Smyrna Races Club’ın dağılmasıyla birlikte, bu kulübün kurucularından olan ve at yarışları sporuna gönül vermiş Evliyazade

¹⁹ Tutel, *At Yarışları ve Atlı Sporlar*, 14.

²⁰ Günver Güneş, “İzmir’de At Yarışları (1850-1900) *Tarih ve Toplum*, Cilt:40, Sayı:240, 2003, 42; Günver Güneş, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Modern Sporların İzmir’e Girişi (1850-1922)* (İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2012), 11.

²¹ Tutel, *At Yarışları ve Atlı Sporlar*, 58.

²² Güneş, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e*, 36-37.

Refik Bey, yarışları yeniden canlandırmak için çareler aramaya başlamıştır. Bunun için bir girişimde bulunarak İstanbul'da yarışlar düzenlemek fikrini, dönemin yöneticilerinden Enver Paşa'ya açmıştır. Enver Paşa'nın bu konuya ilgisi sayesinde İstanbul'da bir İslah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti ve buna bağlı olarak Sipahi Ocağı Kulübü kurulmuştur. Bu sayede İstanbul'da ilk yarışlar 1911 yılında Veliefendi Çayırı'nda düzenlenmiştir.²³ Birinci Dünya Savaşı'nın ardından mütareke ile İstanbul işgal edilince İstanbul'daki yarışlar da son bulmuştur ve Osmanlı'da at yarışı sporunun gelişimi yeniden kesintiye uğramıştır. Ata duyulan sevgi ve at sporuna duyulan bir heves olarak başlayan at yarışları, zamanla yetiştiriciliği teşvik amacıyla da yapılmaya başlamıştır. Ancak insanların eğlenirken kazanmak isteyecekleri de unutulmaması gereken bir gerçektir. Günümüzde at sporuna duyulan heves azınlıkta kalmış olarak, at yarışları daha çok bahislerden kazanç elde etmek amacıyla düzenlenmektedir.²⁴

Cumhuriyet'in İlanından Sonra At Yarışları

İzmir'de Smyrna Races Club'ın organizatörlüğünde düzenlenen yarışlar, Türkiye'de at yarışları sporunun temelini oluşturur. Balkan Savaşları ve ardından Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla önemini yitiren ve yapılamaz hale gelen at yarışları, aralıklarla da olsa toplum içinde kendine yer bulmaya çalışmıştır. Örneğin; Enver Paşa'nın yöneticiliğinde kurulan Sipahi Ocağı Kulübü savaş yıllarında birkaç kez yarış düzenleyebilmiştir. Ancak 1918 yılında Osmanlı Devleti, savaştan yenik olarak çıkınca yarışlar programı hazırlanmasına rağmen yapılamamıştır.²⁵ Osmanlı Devleti'nin toprakları, Mondros Mütarekesi'nin sonucunda işgale uğramaya başlayınca Osmanlı şehirlerindeki sosyal ve kültürel faaliyetler kesintiye uğramıştır. Bu dönemde at yarışları sporu için de bir duraklama döneminin başladığını söylemek mümkündür. Bu duraklama dönemi, Cumhuriyet'in ilanından sonra 1926 yılında Mustafa Kemal'in direktifleri ile kurulacak olan Yüksek Yarış ve İslah Encümeni dönemine kadar sürmüştür.

Cumhuriyet yönetimi Türkiye'de modern kurumların temelini atmaya çalışırken bir taraftan da Türklerin atçılık mirasını gelecek nesillere aktarmak için çalışmalara başlamıştır. Bunun için İcra Vekilleri Heyeti, 02.03.1923 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında İslah ve Teksir-i Hayvanat Kanunu'nu hazırlayarak

²³ Cem Atabeyoğlu, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Spor", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt:6 (İletişim Yayınları, 1985), 1512.

²⁴ İzel Çetinkaya, "Cumhuriyet Döneminde İzmir'de Atlı Sporlar (1923-1963)" (Yüksek Lisans Tezi: Ege Üniversitesi, 2022), 39.

²⁵ Tutel, *At Yarışları ve Atlı Sporlar*, 65.

meclise sunmuştur. Mecliste kabul edilen 904 sayılı Islah-ı Hayvanat Kanunu ile “Yüksek Yarış ve Islah Encümeni” kurulmuştur.²⁶ 1926 yılında Yüksek Yarış ve Islah Encümeni’nin kurulmasıyla Türk yarışçılığında yeni bir dönem başlamıştır. Yüksek Yarış ve Islah Encümeni’nin hazırlanan bir yasa ile devlet eliyle kurulması yarışların organize bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Belli kurallar çerçevesinde yıllık bir programa dayalı olarak düzenli yarışlar böylelikle başlamış oldu.²⁷ Aradan geçen uzun bir duraklama döneminden sonra Türk yarışçılığı nihayet bir programa bağlanmış oluyordu. Yüksek Yarış ve Islah Encümeni’nin hazırladığı programa göre yarışların yürütücülüğünü Ziraat Vekaleti üstleniyordu. Cumhuriyet Dönemi’nde de İzmir, yarışçılıkta ön plana çıkan kent konumundaydı. İzmir haricinde İstanbul, Ankara, Bursa, Adana, Samsun gibi şehirlerde yarışlar başladı.²⁸ Mustafa Kemal, bu dönemde özellikle başkent Ankara’da yarışların düzenlenmesine oldukça önem veriyordu. Bunun için Ankara’da bir hipodrom inşa edilmesini sağladı. Yüksek Yarış ve Islah Encümeni’nin Ankara’da düzenlediği ilk yarışı izlemek için, Mustafa Kemal ile devletin ileri gelenlerinden İsmet İnönü, Celal Bayar ve Fevzi Çakmak hipodromda bulunuyorlardı.²⁹ Mustafa Kemal, at yarışlarının çağdaşlaşma için önemli bir unsur olduğunu düşünüyordu. Batılı devletlerde olduğu gibi Türkiye’de de at yarışlarının özel bir yeri olmalıydı. Özellikle İngiltere’de olduğu gibi Türklerin de bir “Derby” yarışı olmasını istemişti. Böylece Mustafa Kemal’in izniyle Türk yarışçılığının derbisine “Gazi Koşusu” adı verilmiş oldu.³⁰ Yalnızca dört safkan atın katıldığı ilk Gazi Koşusu, 10 Haziran 1927 tarihinde yapıldı. Bu koşularda; İsmet Paşa’nın Fama, Hacıbekirzade Ali Muhittin Bey’in Neriman, İzmirli Osman Bey’in Baratom ve Dr. Seferoğlu’nun Bolandist isimli atları koşmuştu. Bu koşuda Neriman isimli at birinci olarak 2000 lira ikramiye ile ilk Gazi Koşusunun şampiyonu olma şerefini kazanmıştı.³¹

1930’lu yıllara gelindiğinde Türkiye’de at yarışları birçok yerde yapılmaya başladı. Yarışlarda sadece Arap ve İngiliz atları değil, yetiştiriciliğin teşvik edilmesi amacıyla yerli kan atlar da ön plana çıktı. At yarışlarının önemli bir parçası olan at yetiştiriciliği de o dönemde yeniden önem kazandı. Cumhuriyetin erken dönemlerinde at yetiştiriciliği, devlet tarafından yapılıyordu. Ancak o dönemde ülkede yetiştirilmiş atların sayısı oldukça az olduğundan yarım kan Arap ve İngiliz atlarının koşuları programa dahil edilerek bir çözüm

²⁶ Reşat Köstem, “At Yarışlarının Kısa Tarihi”, *Z Dergisi*, Sayı:3, 2018, 364.

²⁷ Reşat Köstem, *Tarihsel Sürecinde Atçılığımızın Yapısı ve Yarışçılığımızın Oluşumu* (Türkiye Jokey Kulübü Yayınları, 2000), 103.

²⁸ Köstem, *Tarihsel Sürecinde Atçılığımızın Yapısı*, 104.

²⁹ Emiroğlu ve Yüksel, *Yoldaşımız At*, 163.

³⁰ Köstem, “At Yarışlarının Kısa Tarihi”, 365.

³¹ Emiroğlu ve Yüksel, *Yoldaşımız At*, 163.

yaratılmıştı.³² Ayrıca, at yarışlarına gönül vermiş bazı kişiler, kendi çiftliklerinde at yetiştiriyor ve bunları yarışlar için hazırlamaya çalışıyorlardı.

İzmit'te Düzenlenen At Yarışları

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk yarışçılığını gün geçtikçe daha ileri bir seviyeye ulaştırmak için çalışmalara devam edilmiştir. Devlet tarafından hem at yarışları hem de at yetiştiriciliği desteklenmiştir. At yetiştiriciliğini teşvik etmek amacıyla birçok vilayette yerel yönetimlerin destekleriyle at yarışları organize edilmeye başlanmıştır. Bu vilayetler arasında Samsun, Sivas, Konya gibi şehirler göze çarpmaktadır.³³ Ancak bu dönemde yarışlar açısından önemli bir sorun olarak karşımıza ekonomik anlamda kaynak yetersizliği çıkmaktadır. Batı ülkelerinde ise burada en az iki koşuda yarışan hayvanların birinin kazanmasına bağlanan talih oyunu anlamına gelen *müşterek bahis* devreye girmektedir. Bu sistemde yarışların tüm giderleri karşılanmış ve hatta bahis sayesinde önemli gelirler elde edilmiştir.³⁴ Kaynak yetersizliğine rağmen Türkiye'de de at yarışları hızla gelişmeye devam etmiştir.

Mahalli idareler tarafından bahsi geçen şehirlerde düzenlenen at yarışları, 1927 yılından itibaren at yarışçılığını ve yetiştiriciliğini teşvik etmek amacıyla kurulan Yüksek Yarış ve Islah Encümeni tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Bu yarışların, ilkbahar, yaz ve sonbahar aylarında belirli şehirlerde düzenlenmesi hedeflenmiştir. Bu şehirler içinde Balıkesir, Ankara, Bursa, İstanbul, Edirne, İzmir, Adana bulunmaktadır. 1930 yılına gelindiğinde Diyarbakır, Konya, Samsun, Kırklareli, Erzurum gibi şehirlerin eklendiği de görülmektedir.³⁵ Bazı şehirlerde Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'nin programı dışında da at yarışları yapılmıştır.

1927 yılından itibaren İzmit'te de Vilayet tarafından at yarışları düzenlenmiştir.³⁶ 1931 yılı ilkbaharına gelindiğinde ise Mahalli İdare tarafından Tay koşusu, Kocaeli koşusu, Gazi koşusu adıyla birkaç koşu yapılacağı

---

³² Köstem, *Tarihsel Sürecinde Atçılığımızın Yapısı*, 126.

³³ Günver Güneş, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de Modern At Yarışlarının Seyri (1856-1922)," *Eski Çağ'dan Modern Çağ'a At*, (Akçağ Yayınları, 2023), 382.

³⁴ *Atlet*, 15 Ağustos 1947, Sayı:82, 2.

³⁵ Ozan Torun, *Son Ayakta Kim Geldi? (Türkiye'de At Yarışlarının Tarihi)*, (İletişim Yayınları, 2021), 82.

³⁶ İzmit'te ilk at yarışlarının 1927 yılında yapıldığı tespit edilmesine rağmen 1927-1931 yılları arasındaki yarışlara ilişkin detaylı bilgiye ulaşılamamıştır; Mesut Çapa, Cumhuriyet'in İlk On Yılında İzmit Merkez Tarihi Üzerine Bir Deneme, Uluslararası Milli Mücadelede Servetiyi Cephesi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu VI, Cilt 2, 2020, 911.

duyurulmuştur.³⁷ 22 Mayıs 1931 Cuma günü başlayan at yarışlarına 49 at iştirak etmiştir. Tayyare Meydanı'nda yapılan koşuları binlerce seyircinin de ilgiyle takip ettiği anlaşılmaktadır. Tay koşusunun kazananı İzmitli Akif Bey'in kısrağı olmuş ve 250 lira mükafat almıştır. Kocaeli ve Gazi koşularının mükafatının ise 300 lira olduğu anlaşılmaktadır. Halk koşusu ve Silahlı Jandarma koşusu gibi yarışlar da düzenlendiği görülmektedir.³⁸ Söz konusu yılda İzmit'te ilk kez sonbahar koşularının yapılacağı da Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'nin yıllık yarış programında duyurulmuştur. Kayıt işlemleri için üç günlük süre verilen yarışların 18 Eylül'de başlayacağı bildirilmiştir.³⁹ 18 Eylül'de başlayan yarışlara 15 at katılmıştır.⁴⁰ Dolayısıyla ilkbahar yarışlarına katılımın daha çok olduğu anlaşılmaktadır.

Yüksek Yarış ve Islah Encümeni at yarışlarının ve yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması için birçok şehirde faaliyet göstermeye gayret etmiştir. Fakat ekonomik sıkıntılar sebebiyle kimi zaman yıllık yarış programını idare ettirmekte zorlandığı görülmektedir. Dünya ekonomik buhranı 1932 yılında at yarışçılığına da sirayet etmiş ve Yüksek Yarış ve Islah Encümeni mükafatları azaltmak zorunda kalmıştır. Mükafatların azaltılması haliyle yarışlara katılımı da azaltacağından bazı tedbirler alınması düşünülmüştür. Birçok şehirde yarışlar düzenlemek yerine İstanbul, İzmir ve Ankara gibi katılımın daha fazla olacağı şehirlere öncelik verilmiştir.⁴¹ 1932 yılında İzmit'te düzenlenen yarışlara bakıldığında ilk hafta yarışlarının İl Özel İdaresi tarafından, ikinci hafta yarışlarının ise Yüksek Yarış ve Islah Encümeni tarafından düzenlendiği anlaşılmaktadır. Yarışlara İstanbul, Bursa, Balıkesir, Bolu, Bilecik, Eskişehir ve İzmir'den atlar katılmıştır.⁴²

Yeni Türk Devletinde cumhuriyet rejimin benimsenmesi için atılan adımlardan biri olarak Halkevleri karşımıza çıkmaktadır. Halkı eğitmek, yeni rejimi benimsetmek, toplumsal kaynaşmayı sağlamak ve sağlıklı nesiller yetiştirmek için çeşitli alanlarda faaliyet gösteren Halkevleri, birçok şehirde kurulmuş ve spor faaliyetlerinde etkili olmuştur.⁴³ Halkevleri, bulundukları bölgelerin coğrafi özelliklerine, iklim ve arazi yapılarına göre, bütün sporlara önem verilmesini sağlamakla beraber, bazı spor hareketlerini teşvik etmeye çalışmışlardır. Kayak, dağcılık, yüzücülük, avcılık gibi sporların yanında at

³⁷ Cumhuriyet, 12 Mayıs 1931.

³⁸ Cumhuriyet, 23 Mayıs 1931.

³⁹ Cumhuriyet, 7 Eylül 1931.

⁴⁰ Cumhuriyet, 19 Eylül 1931.

⁴¹ Vakıf, 14 Eylül 1932.

⁴² Çapa, Cumhuriyet'in İlk On Yılında İzmit, 911.

⁴³ Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, "Halkevleri (1932'den 1951'e)", A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED), 45, Erzurum 2011: 243.

yarışları düzenlenmiştir.⁴⁴ 1932’de halkın sosyal ve kültürel açıdan gelişmesini sağlamak amacıyla kurulan Halkevlerinin “Spor Şubesi” etkinlikleri içinde bulunan at yarışlarının, hipodromlarda üzerine bahis oynanan yarışlardan çok düzenlendikleri şehirlerde halka at binmeyi sevdirmek ve bu sporu benimsetmek için yapıldığı görülmektedir.⁴⁵ İzmit Halkevi ise 24 Haziran 1932’de açılmıştır. Dönemin şartlarına göre imkanların yetersizliği sebebiyle bazı şubeleri eksiktir. Ayrıca bir Halkevi binası da yoktur. CHP binası ve hatta temsil şubesi için Necatibey Okulu kullanılmıştır.⁴⁶ Vakit Gazetesi’nde yer alan bir habere göre İzmit Halkevi’nin spor şubesinin 1933 yılında faaliyete geçtiği görülmektedir.⁴⁷ İzmit Halkevi’nin spor şubesi faaliyete geçtikten kısa bir süre sonra at yarışlarının düzenlenmesine katkı sağlamıştır. Halkevi’nin desteklediği 1933 yılı yarışlarına katılımın fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu yarışlarda birinciliği kazanan hayvanların İzmit vilayet damızlık atlarının yavrularının olması dikkat çekmektedir. 1933 yılında İzmit’te düzenlenen yarışlarda Tay koşusu, Halkevi koşusu, Kocaeli koşusu gibi özel koşular düzenlenmiş ve bu koşularda Gönüllü, Tayyar, Alderviş isimli atlar birinci gelmiştir.⁴⁸

1934 yılına gelindiğinde Yüksek Yarış ve Islah Encümeni, 14 ilde at yarışı düzenlemeye başlamıştır.⁴⁹ Bu illerin arasında Kocaeli de vardı. İzmit’te düzenlenen yarışlarda, koşu alanı olarak eski Tayyare Meydanı kullanılmıştır. Tayyare Meydanı, günümüzde 42 Evler olarak bilinen bölgede bulunuyordu. Osmanlı’da ve cumhuriyetin ilk yıllarında havaalanı olarak kullanılan bu meydana kimi zaman diğer spor faaliyetleri ile at yarışları da düzenlenmiştir.⁵⁰

7 Eylül 1934 Cuma günü yapılan koşular, dönemin İzmit Valisi Eşref Bey’in himayesinde olmak üzere Özel İdare tarafından yaptırıldı. Program ilk yayınlandığında Türk Yolu gazetesinde, yalnızca 7 Eylül tarihinde yarış yapılacağı belirtilmesine rağmen 14 Eylül tarihinde ikinci bir yarış düzenlendiği görülmektedir. Yarışların idare heyetinde; Halkevi Başkanı Rıfat Yüce, Belediye Başkanı Kemal Öz, Jandarma Bölük Kumandanı Hayri ve Baytar Müdürü Ziya Bey görev almışlardır. Bu heyetin başkanlığına vilayet tarafından Halkevi Başkanı Rıfat Yüce tayin edilmiştir. Düzenlenen ilk koşuya dört ve daha yukarı yaşta ve hiç koşu kazanmamış yerli yarım kan Arap ve halis kan Arap at ve kısraklarının

⁴⁴ *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?*, C.H.P Yayınları, Yıl 1935, 68.

⁴⁵ Torun, Son Ayakta Kim Geldi?, 84.

⁴⁶ Kenan Olgun, “İzmit (Kocaeli) Halkevi Temsil Şubesinin Çalışmaları (1932-1951),” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Yıl 2010, Cilt:26, Sayı:78: 512.

⁴⁷ Vakit, 6 Eylül 1933.

⁴⁸ Son Posta, 16 Eylül 1933.

⁴⁹ Köstem, *Tarihsel Sürecinde Atçılığımızın Yapısı*, 127.

⁵⁰ <https://kocaeli.bel.tr/tr/main/birimler/sehir-tiyatrolari-sube-mudurlugu/53/30769> , Erişim Tarihi: 03.04.2024.

katıldığı görülmektedir. Bu koşunun mesafesi 2200 metre olarak belirlenmiştir. Koşulara 15.45'te başlanmıştır. Yapılan koşu, Halkevi Koşusu olarak adlandırılmıştır. Koşular sonucunda Akmeşeli Ali Galip Bey'in Al Ceylan isimli atı birinci, İzmitli Yusuf Efendi'nin Kartal'ı ikinci, Karacabeyli Mustafa Efendi'nin Kumru'su ise üçüncü olmuştur. Toplam ikramiyesi 175 lira olan koşuda, birinciye 125 lira, ikinciye 35 lira ve üçüncüye 15 lira verilmiştir.⁵¹

1935 yılında Ankara'daki Yüksek Yarış ve Islah Encümeni Heyeti, İsmet İnönü, Fahrettin Altay, Rıza Uğur, İhsan Abidin Akıncı ve Atif Esenbel'den oluşuyordu. Bu heyet 1935 yılında hazırladıkları programda İzmit'te yapılacak olan koşuların sonbaharda ve bir gün yapılmasını kararlaştırmışlardı. Bu koşulara saf kan ve yarım kan Arap ve İngiliz atları katılabilecekti.⁵² İzmit'te düzenlenen ilk koşunun üzerinden bir yıl geçtikten sonra, 22 Eylül 1935 Pazar günü yapılan koşu yine Halkevi koşusu adını taşıyordu. Birinciliği Ceylan, ikinciliği Hergün, üçüncülüğü ise Çoşgun isimli atlar kazandı. Bir önceki yıl 175 lira olan toplam ikramiye tutarı 1935 yılında 40 lira azalarak 135 lira olmuştu. Bu yıl birinciye 100, ikinciye 25 ve üçüncüye 10 lira ikramiye verildi.⁵³

1936 yılında İzmit'te düzenlenen yarışlar programında yine Eylül ayında yapılacak şekilde belirtilmiştir. Ancak bu yarışlardan önce, Kocaeli Baytar Müdürlüğü'nden Tan gazetesine bir ilan verilerek, Atatürk'ün himayesinde Yüksek Yarış ve Islah Encümeni adına 30 Ağustos 1936 tarihinde İzmit'te bir yarış yapılacağı duyurulmuştur. Bu yarışlar için kayıtlar 26 Ağustos günü başlayarak 27 Ağustos saat 18.00'e kadar alınmıştır.⁵⁴ 30 Ağustos 1936 tarihinde İzmit Tayyare Meydanı'nda düzenlenecek yarışların ilanı gazeteye verilmesine rağmen, sonrasında bu yarışların sonuçlarıyla ilgili bir habere rastlanmamıştır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri içinde yer alan bazı belgeler, 30 Ağustos 1936 tarihinde İzmit'te yapılan at yarışlarına katılımın büyük olduğunu göstermektedir. Bu at yarışı için vilayette önemli hazırlıklar yapıldığı da görülmektedir. Kocaeli vilayetinde yapılan at yarışlarının İdare Heyetine Halkevi Reisi Rıfat Yüce başkanlık etmiştir. Özel koşulardan biri olan Halkevi koşusuna sadece 4 ve daha yukarı yaşta, hiç koşu kazanmamış ve yalnız Kocaeli çevresinde doğmuş ve yetişmiş yerli yarım kan Arap ve saf kan Arap at ve kısrakları katılabilemiştir.⁵⁵ Bu nedenle yarışlara 8 yarım kan Arap, 7 Anglo - Arap ve 1 yerli

⁵¹ Berna Kaya, "Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi (1932 - 1951)" (Yüksek Lisans Tezi: Sakarya Üniversitesi, 2008), 106.

⁵² Köstem, *Tarihsel Sürecinde Atçılığımızın Yapısı*, 129.

⁵³ Kaya, *Bir Halk Eğitimi Kurumu*, 106.

⁵⁴ Tan, 23 Ağustos 1936.

⁵⁵ BCA 30-10-0 186/280/1, 18.09.1936; Türk Yolu, 2 Eylül 1936; Kaya, *Bir Halk Eğitimi Kurumu*, 107.

kan olmak üzere toplam 16 at katılmıştır. Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'nin, Kocaeli Baytar Müdürlüğü'ne Ziraat Bankası aracılığıyla ikramiye bedeli olarak toplam 1150 lira gönderdiği görülmektedir. Koşuya kaydedilen 16 atın toplam duhuliyesi, yani bu yarışa giriş ücreti 45 lira 75 kuruştur. Yarış günü koşuların yapıldığı alana yiyecek ve içecek ihtiyaçlarının karşılanması için bir büfe kurulmuştur. Kurulan büfe yerinin hasılatı 22 lira 50 kuruş olarak bildirilmiştir. O günkü yarış için bahsi müşterek hissesi 6 lira 55 kuruş olarak belirlenmiştir. Hesap heyetinin tutanaklarına göre o günkü yarışlar için 95 liralık bilet satışı yapıldığı görülmektedir. Kocaeli Baytar Müdürlüğü bu yarış için toplam 1324 lira 30 kuruş sarfiyat yapmıştır. Bunun 1159 lirası ikramiye kazanan atların sahiplerine verilmiştir. Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'nin ikramiyeler için gönderdiği paranın üstüne ekleme yapıldığı görülmektedir. Bilet, ilan, koşu programı ve ganyan basımı için Ahmet Fevzi Matbaası'na 26 lira 30 kuruş, yine ilan bedeli olarak Türk Yolu gazetesine 10 lira, Tan gazetesine 2 lira 25 kuruş ödeme yapılmıştır. Aynı zamanda, diğer kırtasiye bedelleri için 1 lira 90 kuruş harcanmış olduğu görülmektedir.⁵⁶

Koşu yerindeki havayı daha eğlenceli hale getirmek için Tayyare Meydanı'na mızıkacılar getirilmiş ve bunlar yarışlar boyunca halkı eğlendirmeye çalışmışlardır. 30 Ağustos günü İzmit'te düzenlenen at yarışlarının bir festival havasında olduğu söylenebilir. Bölgede güvenliği sağlamak için bazı zabıta memurları görevlendirilmiş ve bunların yol masrafları için de 6 lira harcama yapılmıştır. İzmit Anadolu Otel'i'nde şoförlük yapan Mecit Efendi tarafından koşu mahalline dört zabıta götürülmüş ve bunlar görevleri bittikten sonra alındıkları yere geri götürülmüştür. İzmit Tepecik Mahallesi'nde şoför olan Fevzi Efendi ise koşu mahalline iki seferde dörder zabıta götürmüştür. Şoför Mecit iki lira, şoför Fevzi de dört lira olan otomobille taşıma ücretlerini Kocaeli Baytar Müdürü Ziya Tan'dan ertesi gün alabilmişlerdir.⁵⁷

30 Ağustos 1936 tarihinde İzmit'te düzenlenen yarışlarda toplam dört koşu yapılmıştır. Koşuların sonuçları, At Koşuları İdare Heyeti Başkanı Rıfat Yüce tarafından 31 Ağustos 1936 tarihinde Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'ne bildirilmiştir. Sonuçlar şu şekildedir; Tay koşusu adı verilen birinci koşuda, İzmit Tatar İhsaniye Köyü'nden Mehmet oğlu Ali'nin atı birinci gelerek 234 lira ikramiye kazanmıştır. İkinciliği kazanan İzmit'ten Muteahhit Mehmet'in atıdır ve 55 lira ikramiye almıştır. Tay koşusunda üçüncü gelen at, İzmit Uzuntarla Köyü'nden Kuloğlu Yusuf'un atı olmuş ve 20 lira ikramiye kazanmıştır. Gebze Demirciler Köyü'nden Mustafa oğlu Ahmet'in atı ikinci koşuda birinciliği olarak

⁵⁶ BCA 30-10-0 186/280/1, 18.09.1936.

⁵⁷ BCA 30-10-0 186/280/1, 18.09.1936.

180 lira ikramiye kazanmıştır. İkinci koşunun ikincisi Bursa Yıldırım Mahallesi'nden Mehmet oğlu İrfan'ın atı olmuş ve 55 lira almıştır. Bu koşuda üçüncülük Geyve Askerlik Şube Başkanı Binbaşı Kazım'ın atının olmuştur. Üçüncü gelen atın ikramiyesi 20 liradır. 30 Ağustos günü yapılan üçüncü koşunun birincisi ve ikincisi İzmit Ketenciler Köyü'nden Yusuf'un atıdır. Yusuf Bey, birinci ve ikinci gelen atları için toplam 255 lira ikramiye almıştır. Bu koşuda üçüncülüğü yine İzmit Ketenciler Köyü'nden Hüsnü'nün atı elde etmiştir Üçüncü gelen atın ikramiyesi ise 20 liradır. Dördüncü ve son koşuda birinciliği Bursa Karacabey'den Rüstem'in atı kazanmıştır. Bu koşunun birincilik ikramiyesi 245 liradır. Dördüncü koşunun ikincisi, Gebze Hacı Halil Mahallesi'nden Aynacızade Selahattin'in atı olmuştur. İkinci gelen ata 55 lira ikramiye verilmiştir. Yapılan son koşuda üçüncü gelen at İstanbul Bakırköy'den Halim Bey'e aittir ve bu atın ikramiyesi 20 lira olarak verilmiştir.⁵⁸ Yapılan tüm koşularda, ikinci ve üçüncü gelen atın ikramiyelerinin aynı olduğu görülmektedir. En yüksek ikramiyeli koşu, dördüncü koşu olmuştur.

30 Ağustos günü yapılan koşularda ikramiye kazanan atların sahipleri paralarını ertesi gün Kocaeli Baytar Müdürü Ziya Tan'dan makbuz karşılığı alabilmişlerdir. Ziya Bey, bu makbuzların hepsini Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'ne göndermiştir. Düzenlenen bu koşuya katılım çoğunlukla İzmit'ten olmuştur. Ancak görüldüğü üzere Bursa ve İstanbul'dan da at sahipleri bu yarış için İzmit'e gelmişlerdir. Yarışa katılan atların isimleri belirtilmemiş, yalnızca at sahiplerine yer verilmiştir. Kocaeli Baytar Müdürlüğü, yarışlar bittikten sonra ikramiye kazanan atların fotoğraflarını çektirip, fotoğrafçının Baytar İdaresi'ne bu fotoğrafları göndermesine dair bir vesika almıştır. Ancak ikramiye kazanan atların sahipleri, fotoğrafçıdan kendi fotoğraflarını alıp gittikleri için bir problem yaşanmış, fotoğraflar Baytar Müdürlüğü'ne ancak 18 Eylül 1936 tarihinde ulaştırılabilmektedir.⁵⁹ Ayrıca, Kocaeli Baytar Müdürlüğü yarışların bitiminden sonra artan 108 lira 85 kuruşu, toplam iki defada olmak üzere 3 Eylül ve 7 Eylül tarihlerinde, İzmit Ziraat Bankası aracılığıyla Ankara Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'ne göndermiştir.⁶⁰

30 Ağustos günü Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'nin düzenlediği koşulardan bir hafta sonra İzmit'te bir koşu daha düzenlenmiştir. Bu koşular dönemin Kocaeli Valisi Hamid Oskay'ın nezaretinde 6 Eylül Pazar günü Özel İdare tarafından yine Tayyare Meydanı'nda yapılmıştır. Koşuda verilen ikramiye bir yıl önce verilen ikramiyeyle aynıdır. Birinciye 100 lira, ikinciye 25 lira ve

⁵⁸ BCA 30-10-0 186/280/1, 18.09.1936.

⁵⁹ BCA 30-10-0 186/280/1, 18.09.1936.

⁶⁰ BCA 30-10-0 186/280/1, 18.09.1936.

üçüncüye 10 lira verilmek üzere toplam ikramiye tutarı 135 liradır. Verilen ikramiye tutarının ilk yarışın yapıldığı 1934 yılına göre azaldığı görülmektedir. Önceki yıllarda 8 lira olan yarışlara katılım ücreti 1936 yılında 4 liraya indirilmiştir. Tay koşusu, Halkevi koşusu ve Kocaeli koşusu olmak üzere üç koşu yapılmıştır. Halkevi koşusuna, yalnızca 4 ve üstü yaşta Kocaeli çevresinde doğmuş ve yetişmiş yerli yarım kan Arap ve saf kan Arap at ve kısıraklar katılmıştır. Ayrıca, yarışacak atlar daha önce hiç koşu kazanmamış olanlardan seçilmiştir. Koşunun mesafesi 2200 metredir. Saat 15.30'da başlayan Halkevi koşusuna 3 at katılmıştır. Selim birinci, Aktaş ikinci ve Suzan üçüncü olarak yarışı tamamlamışlardır.⁶¹

1937 yılındaki at yarışları, önceki yıl olduğu gibi Kocaeli Valisi Hamid Oskay'ın nezaretinde Özel İdare tarafından yaptırılmıştır. 22 Ağustos Pazar günü yapılan koşular, Tay koşusu, Halkevi koşusu ve Kocaeli koşusu şeklindedir. Halkevi koşusundaki ikramiye geçen yıldan biraz azalarak 130 lira olarak belirlenmiştir. Önceki yıllarda koşulara yalnız üç at katılırken, 1937 yılında Halkevi koşusuna beş atın katıldığı görülmektedir. Mesafesi 2200 metre olan bu koşuda, birinci Gebzeli Seyid Ahmed'in Doğan'ı, ikinci İzmitli Kara Ten'in Küçük Tayyar'ı, üçüncü İzmitli Yusuf'un Ceylan'ı gelmiştir⁶². Bu koşuda üçüncü gelmiş olan İzmitli Yusuf Efendi'nin adına 1934 ve 1936 yıllarında düzenlenen koşularda da rastlamıştık. Aynı kişi olduğu kesin olmamakla birlikte belgelerde adı sık geçen İzmitli Yusuf Efendi'nin at yetiştiriciliği yaptığı ve atlarını her yıl yarışlara kaydettirdiği söylenebilir. İkramiye kazanan at sahipleri arasında adına sıklıkla rastlanılması bu konuda başarılı olduğunu göstermektedir.

Atatürk'ün himayesinde ve Celal Bayar başkanlığındaki Yüksek Yarış ve Islah Encümeni, 1938 yılının Eylül ayında Tayyare Meydanı'nda bir yarış daha düzenlemiştir. Bu yarışta kazanan atlar hakkında kesin bir bilgi yoktur. Yalnızca dereceye girenlere ödül verilen bu yarışı önceki yıllardaki gibi yine binlerce kişinin izlediği düşünülmektedir. 1939 yılına gelindiğinde ise Halkevi'nin İzmit'te son kez yarış düzenlediği görülmektedir. Halkevinin düzenlediği koşu, 20 Ağustos 1939 tarihinde yapılmıştır. Koşular dönemin İzmit Valisi Ziya Tekeli nezaretinde yaptırılmıştır. Halkevi koşusuna beş at katılmış görünmektedir. Birinciye verilen ikramiye 70 lira olmakla beraber bir önceki yılın neredeyse yarısıdır.⁶³ Dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda, dünya bir savaşın eşiğine gelmişti. Yüksek Yarış ve Islah Encümeni, şehirlerdeki yarışların düzenlenmesini bazı kurumlara bırakmak zorunda kaldı. Maddi yetersizlik

⁶¹ Kaya, "Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi", 107.

⁶² Kaya, "Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi" 107.

⁶³ Kaya, "Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi" 107.

sebebiyle bazı şehirlerde yarışlar sürekliliğini koruyamadı. İzmit'teki yarışlarda verilen ikramiyenin neredeyse yarıya düşmesi, bu durumu açıklar görünmektedir.

Sonuç

Türkler yaşadıkları coğrafyanın bir getirisi olarak atlı kültürle hep iç içe olmuşlardır. At sayesinde hakimiyetlerini kuvvetlendiren Türkler, ondan maddi kazanç dahi elde etmişlerdir. Zamanla günlük hayatın bir parçası olan at, Türklerin eğlence anlayışlarına da dahil olmuştur. İlk Türkler, belli zamanlarda, örneğin baharın gelişini kutlamak için at yarışı düzenlemişlerdir. Ata verilen değer Selçuklu ve Osmanlı Devletleri'nde de aynı şekilde devam etmiştir. Osmanlı'da programlı bir şekilde yapılan at yarışları, ilk kez 19. yüzyılın ikinci yarısında düzenlenmiştir. İlk bazı Levanten aileler tarafından yapılmasına karşın Osmanlı padişahları, at yarışları sporuna ilgi göstererek Türklerin de yarış düzenlemelerini desteklemişlerdir. Zamanla Türkler de yarışlarda aktif olarak yer almaya başlamıştır. Savaş yıllarında halkın bu tür eğlencelere fırsat bulamamasından dolayı at yarışlarının faaliyeti durmuş ve bu sporun gelişimi yavaşlamıştır. Cumhuriyet yönetimi ile Türkler, ata sporu olarak gördükleri at yarışlarına yeniden önem vermeye başlamışlardır. Bunun için Yüksek Yarış ve Islah Encümeni adında bir yarış düzenleme kurulu kurulmuştur. At yarışlarının Türkiye'de gördüğü ilgi giderek artmış ve yarışlar birçok şehirde düzenlenmeye başlamıştır. İzmir, Ankara, İstanbul gibi şehirlerin yanında Bursa, Samsun ve İzmit'te de yarışlar düzenlenmeye başlamıştır. İlk olarak İzmit'teki Mahalli İdare tarafından 1927 yılında yapılmaya başlanan at yarışlarının, 1933 - 1939 yılları arasında İzmit Halkevi'nin Spor şubesi tarafından yapıldığı görülmektedir. İzmit valilerinin, at yarışlarının düzenlenmesi konusunda Halkevi'ni desteklediklerini söylemek mümkündür. Yarışların çoğu, İzmit valilerinin doğrudan desteğiyle düzenlenmiştir. 1934 yılında dönemin İzmit Valisi Eşref Bey nezaretinde yapılan koşuların, Hamid Oskay ve Ziya Tekeli gibi eski İzmit valilerinin görev sürelerinde de devam ettiği görülmektedir. Bazı zamanlarda Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'nin desteğiyle yarışlar düzenlenmiştir. İzmit'te düzenlenen yarışlarda koşu mesafesi her yıl 2200 metre olarak belirlenmiştir. Günümüzle kıyaslandığında bu mesafe oldukça fazladır. Yarışlarda verilen ikramiyeler de her yıl değişiklik göstermiştir. Özellikle Büyük Buhran'ın sebep olduğu bu değişiklikler nedeniyle 1931 yılında yapılan ilk yarışlarda birinciye verilen ikramiye 300 lira olarak belirlenmişken, 1934 yılında yapılan yarışlarda birinciye verilen ikramiye 125 liraya düşmüş, 1939 yılındaki yarışlarda ise birinciye yalnızca 70 lira ikramiye verilmiştir. Bu nedenle yarışlara maddi destek

bulunamaması devamlılığının sağlanmasını da engellemiştir. Bununla birlikte, İzmit'te yapılan yarışlar için Tayyare Meydanı kullanıldığı görülmektedir. Bu da Cumhuriyetin erken dönemlerinde İzmit'te bir hipodromun olmadığı anlamına gelmektedir. İzmit'te bir hipodrom inşa edilmesi çalışmalarına ancak 1995 yılında başlanmış ve ilk olarak bir idman sahası olarak hizmete giren pist, Türkiye Jokey Kulübü tarafından 2013 yılında yarışlar için hizmete açılmıştır. Sonuç olarak, İzmit'te Cumhuriyet'in erken döneminde at yarışları, yalnızca bir spor faaliyeti olarak değil; kültürel sürekliliğin ve modernleşme çabasının bir parçası olarak da değerlendirilmiştir. Ancak ekonomik kısıtlılıklar, altyapı eksiklikleri ve ulusal krizler, bu faaliyetin uzun vadeli devamını engellemiştir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BCA., 30-10-0 186/280/1, 18.09.1936.

Sürekli Yayınlar

Atlet

Cumhuriyet

Son Posta

Tan

Türk Yolu

Vakit

Kitaplar ve Makaleler

Atabeoğlu, Cem, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Spor”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 6. İletişim Yayınları, 1985.

Çapa, Mesut. Cumhuriyet’in İlk On Yılında İzmir Merkez Tarihi Üzerine Bir Deneme, Uluslararası Millî Mücadelede Servetiye Cephesi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu VI, Cilt 2, 2020.

Çetinkaya, İzel. “Cumhuriyet Döneminde İzmir’de Atlı Sporlar (1923-1963).” Yüksek Lisans Tezi: Ege Üniversitesi, 2022.

Emiroğlu, Kudret ve Ahmet Yüksel. *Yoldaşımız At*, Yapı Kredi Yayınları, 2002.

Güneş, Günver, “İzmir’de At Yarışları (1850-1900) *Tarih ve Toplum*, Cilt:40, Sayı:240, 2003.

Güneş, Günver. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Modern Sporların İzmir’e Girişi (1850-1922). İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2012.

Halaçoğlu, Yusuf, “At”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 4. İstanbul 1991.

Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?, C.H.P Yayınları, 1935

Kafesoğlu, İbrahim, “At”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 4. İstanbul 1991.

Kafesoğlu, İbrahim. *Türk Millî Kültürü*. Ötüken Yayınları, 2012.

Kaya, Berna. “Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmir Halkevi (1932 - 1951).” Yüksek Lisans Tezi: Sakarya Üniversitesi, 2008.

Köstem, Reşat. *Tarihsel Sürecinde Atçılığımızın Yapısı ve Yarışçılığımızın Oluşumu*. Türkiye Jokey Kulübü Yayınları, 2000.

- Köstem, Reşat, “At Yarışlarının Kısa Tarihi”, *Z Dergisi*, Sayı 3, (2018): 360-367.
- Olgun, Kenan. “İzmit (Kocaeli) Halkevi Temsil Şubesinin Çalışmaları (1932-1951).” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:26, Sayı:78, (2010): 505-534.
- Özdemir, Yavuz ve Aktaş, Elif. “Halkevleri (1932’den 1951’e).”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 45, Erzurum (2011): 242-258.
- Sertkaya, Osman Fikri. “Eski Türk Kültüründe At”, *Türk Kültüründe Çağdaş At ve Atçılık*, editör Emine Gürsoy Naskali. Türkiye Jokey Kulübü, 1995.
- Taşgıl, Ahmet, “İslam Öncesi Türklerde Atlı Hayat”, *Z Dergisi*, Sayı 3, (2018): 134-137.
- Tekin, Şinasi. *İstikakçının Köşesi, Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*. Dergâh Yayınları, 2016.
- Torun, Ozan. *Son Ayakta Kim Geldi? (Türkiye’de At Yarışlarının Tarihi)*. İletişim Yayınları, 2021.
- Tutel, Eser. *At Yarışları ve Atlı Sporlar*. İletişim Yayınları, 1998.
- Türkmen, Tuğşad Ata. *Metehan’dan Alp Arslan’a Türklerde At “Selçuklularda At ve Atçılık Kültürü”*. Zengin Yayınları, 2016.
- Yazıcı, Güler, “Osmanlı Deniz Nakliyatında At Gemileri”, *At Kitabı*, editör Emine Gürsoy Naskali. Kitabevi Yayınları, 2017.

İnternet Kaynakları

<https://kocaeli.bel.tr/tr/main/birimler/sehir-tiyatrolari-sube-mudurlugu/53/30769>,
Erişim Tarihi: 03.04.2024.

EKLER

Ek 1: Tan, 23 Ağustos 1936.

Ek 2: 30 Ağustos 1936 günü yapılan yarışlarda kazanan atların sahipleri ve ikramiyeleri.

Lira	Kuruş	Masrafların Nevi	Kazananın Adresi	Aldı
234	00	Birinci koşuda birinci	Ali İzmit	::
55	00	:: :: ikinci	Mehmet İzmit	::
20	00	:: :: üçüncü	Yusuf İzmit	::
180	00	İkinci koşuda Birinci	Ahmet Gebze	::
55	00	:: :: İkinci	İrfan Bursa	::
20	00	:: :: üçüncü	Kâzım Geyve	::
200	00	Üçüncü koşuda Birinci	Yusuf İzmit	::
55	00	:: :: İkinci	Yusuf İzmit	::
20	00	:: :: üçüncü	Hüsnü İzmit	::
245	00	Dörtüncü koşuda Birinci	Rüstem Karacabey	::
55	00	:: :: İkinci	Selahattin Gebze	::
20	00	:: :: üçüncü	Halim İstanbul	::

Yüksek yarış ve ıslah encümeni namına 30/8/36 da izmitte yapıdırılan at koşularında ikramiye kazananların adresleriyle kazandıkları ve verilen ikramiyeler miktarı yukarıya çıkarılmış ve hayvan sahiplerine verilmiş olduğu ve on iki adet ikramiye senedinin ilişik bulunduğu tasdik kilindi .

31/8/936

At koşuları idare Heyeti

Başkanı

Aza

Aza

Aza

Aza

Halkevi Reisi

R. Yün

İ. Gökçen
A. D. Tan
B. Tan

4

Ek 3: Yüksek Yarış ve Islah Encümeni At Yarışlarına Ait Hülâsa Cetveli.

T.C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARSIVI

Yüksek Yarış ve Islah Encümeni At Yarışlarına Ait Hülâsa Cetveli

Vilâyetî ismi	Yarışlara ıstırah eden atların ırkları ve miktarları											Tevzi edilen ikramiye miktarı		İkramiyeden tasarruf edilen para		Merkese gönderilen safi hasılat		Mülâhazat	
	Solhan İngiliz	Solhan Arab	Yemen Arab	Yeni Arab	Anglo - Arab	Türk yata delâhı vâsıta İngiliz	Yeni	Mısır	Fransız	Portugos	Portan	Yekün	Lira	K.	Lira	K.	Lira		K.
Kocaeli		8	4	1								16	1450				108	15	

6

030/10 186 280 1

Ek 4: Baytar Müdürlüğü tarafından Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'ne gönderilen para makbuzu

TÜRKİYE ZİRAAT BANKASI T.A.Ş.

BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARSIVI

Lira 95 Kr. 7

Makbuz Sıra No. 0082583

Defter Sıra No. 458

Yekün 95

Kocaeli Hulusiye Paşa Tarafından
Ankara'da Yüksek Yarış ve Islah Encümeni'ne olarak

Yalnız 20 Kuruş

Ziraat Bankasına Yatırılmıştır.

319/1936

KOCATEPE ZİRAAT BANKASI

Model: I B